

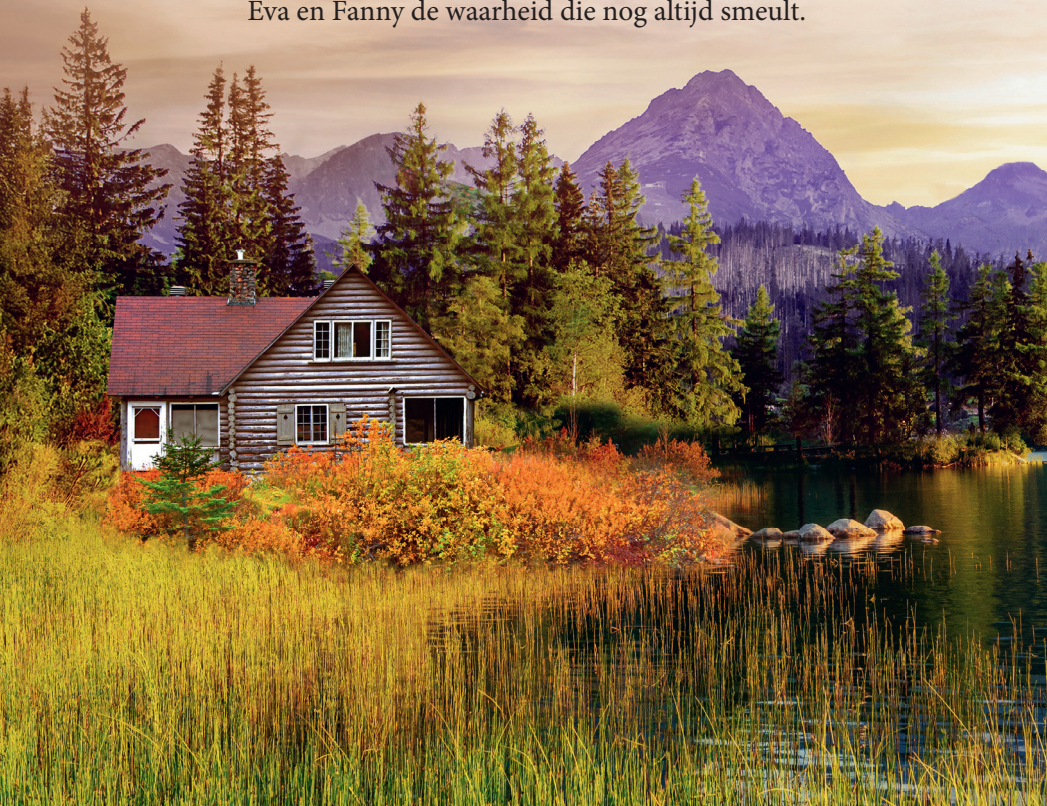
DOCHTER VAN HET BOS · 2

ULRIKA LAGERLÖF

ROMAN

Vuurland

Noord-Zweden, eind jaren '40: Siv bewaakt haar zoon en een liefde die verboden blijft. Tachtig jaar later ontdekken Eva en Fanny de waarheid die nog altijd smeult.

Mei 1949

Nils is rood en snotterig van het huilen. Hij staat met gebalde vuisten naar Siv te kijken. Zijn schoenen zijn modderig en hebben vlekken achtergelaten op de pas gedweilde houten vloer in de keuken. Siv laat de pan met hardnekkige koolresten die ze aan het schoonmaken was los en haalt haar handen uit de afwasteil. Nils' gezichtsuitdrukking past totaal niet bij een tienjarige. Hij zou zich inmiddels beter moeten kunnen beheersen, maar Nils' emoties zijn altijd zichtbaar.

'Ik haat ze, ik haat ze allemaal!'

Siv droogt haar handen aan haar schort en laat ze vervolgens moedeloos langs haar lichaam hangen. Zoveel emoties en woorden. Siv begrijpt niet hoe ze een zoon heeft kunnen krijgen die met zoveel rondloopt dat er constant uit moet.

'Wat is er gebeurd?'

Ze zet twee stappen en gaat op een van de keukenstoelen aan de grote klaptafel zitten. Ze probeert rustig adem te halen en steekt haar hand uit om die van hem te pakken, maar hij trekt hem terug. Ze zou hem liever rustig proberen te krijgen met zachte aanrakingen dan met woorden. Toen hij klein was ging dat nog, maar tegenwoordig lukt dat nog maar zelden.

'Ik was in het bos om te zien of er al wat bloemetjes waren uitgekomen en toen zag ik dat Lasse, Alfred en Stig een vogeljong hadden gevonden, maar ze waren er helemaal niet lief voor. Dus ik zei dat ze hem met rust moesten laten, maar toen lachten ze me alleen maar uit en

zeiden dat ik op moest zouten naar huis, als ik tenminste wist waar ik vandaan kwam.'

Siv verstijft even. Dan staat ze haastig op van haar stoel en loopt naar de voorraadkast, doet hem open en haalt er een koekblik uit.

'En toen?'

Ze vraagt het terwijl ze met haar rug naar hem toe staat, eigenlijk wil ze het niet horen.

'Toen kwamen Lasse en Stig achter me aan, terwijl Alfred bij het vogeltje bleef zitten. Ik kon het horen piepen. Maar ik moest wel wegrekken, en toen viel ik in de modder. Toen lachten ze me nog harder uit en gingen ze weer terug naar Alfred.'

Hij haalt zijn neus op, en als hij verdergaat klinkt hij smekend. 'We moeten het vogeltje helpen!'

Siv schudt haar hoofd.

'Het is beter als je nu thuisblijft,' zegt ze vastberaden.

Nils begint nog harder te huilen en snotteren.

'Hij was nog maar zo klein,' weet hij uit te brengen. 'Misschien nog maar net uit het ei.'

Siv slikt haar woorden in. Dat het geen zin heeft. Dat het te laat is om het vogeljong te helpen, en dat het alleen maar erger zou worden voor Nils als zij zich ermee zou bemoeien. Daar is ze zeker van.

Ze draait zich om en kijkt Nils in zijn ogen. Ze zijn gespikkeld, als een vogelei. Een mix van haar eigen bruine oogkleur en Nila's groene. Maar nu zijn ze troebel van de tranen en ze voelt zijn pijn in haar eigen borst steken terwijl ze hem aankijkt. Dan draait ze zich weer om.

Die blik van hem, ze kan er niet goed tegen. Zo dwingend en hoopvol. Hij wil dat zij alles oplost wat er mis is, terwijl ze dat helemaal niet kan. Als ze het probeert, wordt het er zelden beter van. Bovendien zou hij zich inmiddels toch wel zelf moeten kunnen redden, zijn eigen problemen moeten kunnen oplossen? Hij is immers geen klein kind meer.

‘Ik heb amandelkoekjes gebakken. Wil je er een paar? En wat warme melk?’

Hij knikt, veegt met zijn arm langs zijn neus en slaakt een trillerige zucht.

‘Waarom pesten ze me zo?’

Siv, die nog steeds met haar rug naar hem toe staat, kijkt door het raam naar buiten. Naar de kleine akkers en het bos daarachter. Het is modderig en smerig, al beginnen er al wel tere sprietjes uit de grond te steken. Met de donkere wolken erboven ziet het er ongewoon grijs en somber uit, hoewel het al mei is. Ze ziet John uit de stal komen met een kruiwagen vol koeienpoep. Het is zondag en hij is vrij van de houtvlotterij, waar hij in deze tijd van het jaar altijd werkt. Zo te zien fluit hij voor zichzelf. Altijd even tevreden met het leven.

‘Ik weet het niet,’ zegt ze kortaf.

Ze giet wat melk in een pannetje en zet die op het houtfornuis. Ze legt een stapel koekjes op een bord en zet die voor Nils neer, die er meteen een van neemt. De melk begint al snel te dampen en ze giet het voor hem in een beker, waaruit hij begint te drinken.

Siv kijkt zwijgend naar hem terwijl hij eet en drinkt, met een groeiend gevoel van onbehagen. Weten de kinderen iets wat ze niet zouden moeten weten? Over wie de echte vader van Nils is? Zeggen ze daarom dat Nils misschien niet weet waar hij vandaan komt?

Lasse is een naar type, dat zag Siv meteen toen hij en Nils allebei voor het eerst naar school gingen. Die berekenende blik in zijn ogen, die mond die er elk moment iets vernederends uit lijkt te kunnen gooien. Heel anders dan zijn vader Anders, waar Siv mee heeft samengewerkt in de houthakkershut. Anders was grappig en behulpzaam en het kwam grotendeels door hem dat Siv het naar haar zin begon te krijgen toen ze net als kokkin aan de slag was gegaan. Als ze hem tegenwoordig in het dorp tegen-

komt, is hij altijd even aardig. Ze praten en grappen net zoals vroeger, maar elke keer dat ze hem ziet, kan ze het toch niet laten zijn gezicht te lezen, om te zien of hij iets weet. Het is als een vloek die haar door het dorp volgt. Die haar dwingt op te letten op bepaalde toonvallen en blikken, om altijd op haar hoede te zijn. Misschien dat Anders heeft begrepen wat er die zomer van bijna elf jaar geleden was gebeurd. En misschien dat hij daar vervolgens thuis aan de keukentafel iets over heeft gezegd wat Lasse heeft opgevangen.

Siv schenkt een kop koffie uit een andere pan die op het houtfornuis staat. Hoewel ze tegenwoordig een elektrisch fornuis hebben, geeft ze de voorkeur aan het houtfornuis, die toch meestal aanstaat.

‘Je moet oppassen voor Lasse. Hij is niet aardig,’ zegt ze, terwijl ze met haar koffiekop tegenover Nils gaat zitten.

‘Dat is niet zo makkelijk, mama. We zitten namelijk in dezelfde klas.’

‘Ik weet het.’

★

De avondlucht is koel en helder. Nila gaat met zijn hand over de zijkant van de boot, de geur van teer stijgt op uit het versleten hout. Hij neemt een paar diepe ademteugen om de geur goed in zich op te nemen en duwt de boot met zijn voet naar voren, waarna hij erin gaat zitten. Hij vraagt zich stilletjes af of dit de laatste keer was dat hij hem met teer heeft behandeld. Of de boot ook verkocht moet worden, net als al het andere, nu hij niet meer aan het meer woont. Het oppervlak van het hout is plakkerig tegen zijn huid. Hij strijkt met zijn hand langs de romp van de boot voordat hij de riemen vastpakt en begint te roeien. Pas uitgekomen knutten dansen in het avondlicht en de roeiboort glijdt soepel over het spiegelgladde, rustige

water. Hij kijkt om zich heen, laat zijn blik over het meer glijden. Hij weet hoe groot de verandering is, daar achter de bosjes en bomen aan de oever. Maar die verandering is vooral snog onzichtbaar, gecamoufleerd door het daglicht.

Over een uur zal het verschil al duidelijk worden. Vroeger zag hij, als hij hier 's avonds roeide, allemaal lichtjes rond het meer van alle huizen en boerderijen. Olielampen en Primusbranders waren dan misschien karige lichtbronnen, net genoeg om degene die het dichtstbij zat voldoende licht te geven voor handwerk of boekhouding, maar van buitenaf gezien veranderden ze de kleine ramen van de huisjes toch tot fonkelende sterren rond het meer. Zwakke lichtjes die erop wezen dat er mensen woonden. Nu doven steeds meer lichtpuntjes, naarmate zowel de Sami als de Zweden het gebied verlaten en naar Djupsle of nog verder weg verhuizen. Boerderijen worden gesloopt, huizen verplaatst of gewoonweg achtergelaten. En straks zal hun eigen woning ook leeg komen te staan.

Nila houdt de roeispanten het laatste stuk bijna helemaal stil. De boot mag langzaam de oever op glijden, hij heeft geen haast. Waterplanten schrapen tegen de onderkant, en vervolgens de grove zandbodem, die altijd zo zacht en modderig is bij de waterkant. Maggi zit op een bankje voor het huis, wuift een mug weg en kijkt naar hem terwijl hij aan komt lopen.

Zijn moeder is ouder geworden, ziet hij nu. Haar haren beginnen grijs te worden en in haar vastberaden gezicht hebben rimpels zich een weg gebaan. Misschien dat twijfels en zorgen hun sporen daar hebben achtergelaten. De onzekerheid en besluiteloosheid over wat ze moeten doen, welke weg ze moeten inslaan.

Hij gaat naast haar op het bankje zitten, leunt voorover en laat zijn ellebogen op zijn knieën rusten. Het bos rond hun huis klinkt vol vogelgekwetter. In de sparrenbomen

achter de geitenstal tjilpen taigagaaien, maar Nila weet dat het verderop stil is. Daar zitten geen vogels, omdat er geen bomen meer over zijn. Het land is daar helemaal kaal na alweer een grote houtkap. Alles is weg, een gevolg van hoe de staat met hun oude Lappskatteland omgaat. Gebieden die van hen horen te zijn, maar die de overheid als staatsgrond bestempelt.

‘Heb je al besloten wat we daarmee gaan doen?’

Hij knikt in de richting van de hut en het traditionele opslaghuisje. Maggi volgt zijn blik en laat haar ogen rusten op de traditionele houten Sami-hut waar Nila’s grootouders tot het einde toe zijn blijven wonen. Het laatste jaar alleen nog zijn oma, toen zijn opa was overleden. Met een hardnekkige koppigheid weigerde ze ergens anders te gaan wonen, zelfs niet in het huis bij de rest.

Maggi zwijgt eerst, met opeengeklemden kaken. Dan kijkt ze Nila snel aan.

‘Johansson zegt dat hij alles kan overnemen als we dat zouden willen. Maar we krijgen alleen voor het woonhuis betaald. De rest neemt hij over uit goede wil, zegt hij.’

Nila kijkt achterom. Het houten huis zal plank voor plank uit elkaar worden gehaald en weg worden gevoerd. Het hout zal ergens anders voor worden gebruikt. Misschien wel als brandhout.

Hij moet denken aan de ladingen hout die hij per spoor Stockholm zag binnenkomen, toen Europa voor de tweede keer in de twintigste eeuw in oorlog raakte. Hij huivert bij de herinnering aan hoe naïef hij en Vilhelm waren geweest, dat ze dachten dat ze in Stockholm konden opkomen voor de rechten van de Sami, terwijl het vooral een jaar van overleven en maar net rondkomen werd. Met het lossen, zagen en kloven van hout. Een eindeloos werk om de hoofdstad warm te houden tijdens de koude wintermaanden. Hij had aan het hout kunnen zien dat het woningen waren die zouden worden gestookt.

‘Tijdens de oorlog hebben de Stockholmers boerde-
rijen uit Hälsingland als brandhout gebruikt voor hun
tegelkachel. Ik heb zelf meegeholpen om ze in stukken
te hakken,’ zegt hij, terwijl hij voor zich uit staart.

Hij weet natuurlijk niet wat Johansson met het hout van
plan is, maar de Sami-hut en het opslaghuisje zullen vast
brandhout worden, daar is hij vrij zeker van.

Maggi antwoordt niet. Hij ziet dat ze tranen in haar ogen
heeft. In een plotselinge opwelling legt hij zijn hand op de
hare. Haar hand voelt onverwacht klein onder de zijne, zo
anders dan hoe het vroeger altijd was; toen hij nog klein
was en zich veilig in haar handpalm kon verschuilen. Nu
is het haar hand die in de zijne verdwijnt. Ze blijven een
tijdje zwijgend zitten. Dan staat ze ineens op.

‘Dan kunnen we het beter zelf opstoken. De woning
van mijn familie gaat echt geen brandhout worden voor
de tegelkachel van een of andere Stockholmer,’ zegt ze.

Haar stem klinkt hard, maar hij hoort dat hij een beetje
trilt.

Hij knikt en ze gaat naar binnen. Nila blijft zitten, leunt
tegen de buitenmuur en sluit zijn ogen. Hij hoort het
zachte geroezemoes wanneer ze met zijn vader in gesprek
gaat. Gedempte stemmen aan de andere kant van de dikke
houten balken. Hij hoort het gezoem van een mug steeds
dichterbij komen, tot hij voelt hoe die op zijn voorhoofd
gaat zitten en het gezoem stopt. Hij wacht op het prikje
ten teken dat ze een goede plek heeft gevonden om bloed
op te zuigen. Hij denkt aan Siv, die keer bij het bosmeertje
toen er een mug op haar voorhoofd ging zitten en hij die
voor haar wegjoeg.

Hoe het was en hoe het nu is. Hij heeft nergens spijt
van, echt niet. Niet van de zomer als houthakker en ook
niet van zijn ontmoetingen met Siv. Ook van zijn jaar in
Stockholm heeft hij geen spijt. Maar toch. Wat veel din-
gen betreft had hij gewild dat ze anders waren gelopen.

Maar wat heeft het voor zin om zo te denken? Alles wat er is, is de werkelijkheid en wat er uiteindelijk van alles geworden is.

Siv bekijkt de vuile broek van Nils en ziet moddervlekken vermengd met opgedroogd bloed. Hij had hem nu alweer verstopt, ver onder zijn bed. Hij moet daar al minstens een week hebben gelegen. Ze voelt aan het harde oppervlak waar extra veel modder en bloed zit. Het is niet de eerste keer. Maar ze weet niet wat ze erger vindt; hem huilend in de keuken aantreffen of wanneer hij het verstopt en doet alsof er niets aan de hand is. Ze heeft zo vaak gewenst dat hij zou stoppen zo te koop te lopen met zijn gevoelens, maar het wordt er niet beter van als die wens uitkomt. De kinderen zijn hoe dan ook gemeen tegen Nils, dat weet ze best. Het enige verschil is dat Siv er dan niets over te horen krijgt.

Ze grijpt de broek nog steviger vast en voelt de kracht uit haar lichaam vloeien, alsof het via haar voetzolen over de vloer wegstroomt. Ze weet niet wat ze zou moeten vragen. Weet niet of ze het wel wil weten. Nils zou het toch zelf wel vertellen als het nodig was? Of doet zij het verkeerd? Want ze weet best dat ze tekortschiet als moeder, dat gevoel krijgt ze tegenwoordig steeds vaker. Maar ze weet niet hoe ze het anders zou moeten doen.

Siv kijkt door het raam naar het lege erf met regenplassen voor de schuur. Heeft het überhaupt zin om de broek te proberen schoon te maken? Misschien kan ze hem beter weggooien. Nils en John hoeven hem allebei niet te zien en ze heeft bovendien nog stof over waar ze een nieuwe van kan maken. Ze zal hem toch niet schoon krijgen, dat weet ze eigenlijk best. Ze kijkt naar de broek. Misschien dat een blokje bleekarde de vlekken weg zou krijgen? Dat deed haar oma Johanna altijd.

Siv kan zich de kou nog goed herinneren. De waterdamp in de uitgeademde lucht die wolkjes tegen de hemel vormde. Hun woonplaats gehuld in een grijze mist, de laatste trekvogels die in een streep haastig door de lucht vlogen. Hoe onwennig het was om alleen te zijn met haar oma. Om haar ergens mee te mogen helpen. De vorst op het gras had onder hun schoenzolen gekraakt terwijl ze van de dorpsweg het bos in liepen.

‘Hier.’

Oma Johanna had gewezen en Siv had gegraven. Hoe oud zou ze toen geweest zijn? Een jaar of zes, zeven misschien. Oud genoeg om volgens haar oma van nut te kunnen zijn, anders had ze nooit mee gemogen.

Het mos was gemakkelijk door te steken en weg te vouwen, maar het kostte moeite om door de bruine laag onder het mos heen te komen, vol aarde en plantendelen. Ze hoefde niet diep te graven, maar de heide en bessenstruiken hadden wortels die kruiselings door de aarde liepen en ervoor zorgden dat haar schep steeds bleef hangen. Ze weet nog dat ze het gevoel had dat de natuur haar op de proef stelde. Om te zien of ze waardig was. Of ze vastberaden genoeg was. Siv bleef maar hakken en graven, tot ze eindelijk een cirkel had gemaakt ter grootte van een wc-bril. Samen pakten zij en haar oma allebei een uiteinde vast om de aarde weg te tillen. Een ronde cirkel die aan elkaar bleef door de duizenden worteldraden die door de aarde slingerden. Toen ze de aardkluut aan de kant hadden gelegd, keken ze het gat in en daar was het: de bleekaarde.

‘Voel er maar eens aan.’

Haar oma hield de grijze aarde op en Siv streek voorzichtig met haar wijsvinger over het olieachtige oppervlak.

‘Waarom is het zo vettig? Zou het niet juist vet moeten opzuigen?’

Haar oma keek haar aan en glimlachte.

‘Ja, je zou het niet denken, maar dat is precies wat het ook doet.’

‘Waarom?’

‘Omdat de bleekarde is ontdaan van kleur en inhoud; alles in de grond stroomt er gewoon doorheen. Daarom absorbeert het zo goed. Het neemt al het vet en vuil op waar het mee in aanraking komt.’

Van de bleekarde die ze verzamelden, zouden ze schoonmaakblokjes maken. Die maakte haar oma altijd, en werden gebruikt om extra hardnekkige vlekken weg te krijgen. Bovendien zeepte ze vaders kleren vaak in met bleekarde, zodat die beter bestand waren tegen vocht als hij ’s winters in het bos werkte. Dat had haar oma van haar eigen oma geleerd. Voor nieuwigheden die in de winkel te koop waren, trok ze haar neus op. Volgens haar was er niets wat zo goed werkte als bleekarde.

Siv moest nog een aantal gaten met de schep uithakken voordat haar oma tevreden was. Toen ze vervolgens zij aan zij het bos verlieten, pakte Siv haar oma’s hand. Dat voelde wat onwennig, maar wel fijn. Haar oma leek er even van te schrikken, maar liet Siv toch haar hand vasthouden, en toen voelde het heel even alsof ze bij elkaar hoorden.

Zo lang geleden, maar toch zo dichtbij. Slechts een herinnering van haar verwijderd. Maar toch onmogelijk te bereiken. Haar oma is overleden en Siv is geen kind meer. Ze is nu moeder van een eigen kind, dat thuiskomt met bloederige knieën en kapotte broeken zonder dat ze iets kan doen om hem te helpen.

Siv grijpt het aanrecht vast, haar benen voelen plotseling slap. Ze laat de broek op het aanrecht liggen terwijl ze naar de keukenbank wankelt en gaat zitten. Het bloed suist in haar oren, ze dacht even dat ze zou flauwvallen. Ze voelt zich op de een of andere manier leeggezogen. Ontdaan van alle voedingsstoffen, net als de bleekarde.

Wat heeft het eigenlijk allemaal voor zin? Ze frunnikt aan het katoenen tafelkleed, dat ze met gehaakte randjes van kant had versierd, maar waar nu meerdere vieze vlekken op zitten van gemorste etensresten die er maar niet uit willen, hoe hard ze ook boent. Alles slijt, wordt lelijk en vergaat.

Ze kijkt verward om zich heen in de keuken en vraagt zich af waarom ze überhaupt nog iets zou doen. Maar dan hoort ze het vertrouwde geluid van Nils op het grindpad en na een haastige blik op de klok, realiseert ze zich dat ze wel een uur zo blind voor zich uit heeft zitten staren. Ze springt op van de keukenbank en als Nils de voordeur opendoet, heeft Siv de vernielde broek in een van de keukenkastjes geworpen. Met een rechte rug kijkt ze naar hem terwijl hij de hal instapt. Hij doet de deur zacht achter zich dicht, kijkt haar aan en lijkt even van plan te zijn iets te zeggen, maar bedenkt zich dan. In plaats daarvan buigt hij zich voorover om zijn schoenen los te maken. Ze draait zich om en begint de droge vaat uit het afdruiprek te halen. Eigenlijk is alles gewoon zoals altijd. Alleen vanbinnen lijkt alles uit elkaar te vallen.

Een aangrijpende familieroman over de kracht van familie en een onweerstaanbare liefde, dat zich afspeelt in de prachtige Zweedse bossen.

1949.

Siv leidt een ogenschijnlijk gelukkig leven met haar man en zoontje op een boerderij in Västerbotten. Stiekem verlangt ze terug naar haar tijd in de houthakkershut. Ze moest daar misschien hard werken, maar ze werd wel gewaardeerd. Een noodlottig ongeluk brengt Sivs leven in een stroomversnelling. En dan staat ook nog eens haar oude vlam Nila op de stoep, onwetend van het geheim dat ze al tien jaar voor hem en de hele wereld verborgen houdt...

2022.

Wanneer Eva samen met haar zoon terugkeert naar Västerbotten, krijgt ze onverwacht nieuws van haar baas. Het houtkapproject, waartegen haar zoon zo hard had gestreden, wordt nieuw leven ingeblazen. Eva ziet het echt niet zitten om opnieuw een ruzie over het bos te ontketenen. Niet nu ze steeds dichterbij een ontstellende ontdekking komt over haar oma Siv. Maar als de spanningen steeds hoger oplopen, wordt Eva gedwongen een kant te kiezen.

Vuurland is het aangrijpende tweede deel van de trilogie *Dochter van het bos*, waarin twee sterke vrouwen, familiegeheimen en de Zweedse natuur centraal staan.

Ulrika Lagerlöf werkt in de communicatie binnen de bosbouw. *Vuurland* is het los te lezen vervolg op *Bloeitijd*. Ze liet zich inspireren door haar eigen familiegeschiedenis en de vergeten vrouwen die werkten in de bossen van het noorden.

